

Sportiviteit en etiquette

Sportiviteit is een van de levensvaardigheden die door schaken kan worden verbeterd. Veel ouders vertellen ons dat schaken het zelfrespect van hun kind heeft verbeterd. Vele anderen vertellen ons dat schaken hun kind sportiviteit heeft geleerd, inclusief hoe ze op een elegante manier met moeilijke situaties en verlies om kunnen gaan.

We gaan uitgebreider in op etiquette die van toepassing is op club- en toernooispel.

Wees beleefd en maak een goede start. Begroet je tegenstander op een prettige manier met een handdruk. Je zou kunnen zeggen: "Hallo, mijn naam is..." of "Het is een genoegen je te ontmoeten, mijn naam is..." en "ik wens je een prettige partij" of iets dergelijks.

Schep niet op, praat niet over onzin en probeer je tegenstander niet te intimideren. Sommige spelers scheppen op over hun rating, geven commentaar op de rating van hun tegenstanders of spelen psychologische spelletjes ("Ik speelde vorige maand tegen een man met een rating zoals die van jou en ik maakte hem in.") Doe dat niet. Zeg niets dat je tegenstander kan beledigen. Vermijd ook uitdrukkingen, lichaamstaal of gebaren die aanstootgevend kunnen zijn.

Ga niet in discussie met je tegenstander. Als je tegenstander een regel overtreedt en de zet niet corrigeert wanneer daarom wordt gevraagd, of als je het niet eens bent met de zet, vraag dan een toernooidirecteur of verantwoordelijke persoon om een uitspraak te doen over de situatie. Door een conflict op deze manier aan te pakken, vergroot je de kans dat het geschil vreedzaam wordt opgelost, zonder dat iemand emotionele energie verspilt.

Gebruik geen hulpmiddelen. Het gebruik van aantekeningen, gedrukt materiaal, opnames, een extra schaakbord, telefoon of een computer is verboden. Overtredingen kunnen resulteren in een tijdstraf of het verlies van de partij.

Geef of vraag geen advies. Je mag bij een zet geen advies vragen. Accepteer ook geen ongevraagd advies; je kunt er spijt van krijgen. Degenen die advies proberen te geven, moeten worden gevraagd te stoppen en de toernooidirecteur moet hiervan op de hoogte worden gesteld.

Wees niet vervelend. Het kan vervelend en afleidend zijn om tijdens een spel met je tegenstander te praten (zie uitzonderingen hieronder). Ander vervelend gedrag is onder meer met een potlood tikken of met je schaakstukken tegen de tafel klikken, tegen de tafel schoppen, neuriën en mompelen, zingen of tegen jezelf praten. Als je tegenstander een van deze dingen doet en niet stopt als je het hem vraagt, schakel dan een volwassene of een toernooidirecteur in.

Blijf in de buurt van je spel. Je mag natuurlijk naar het toilet gaan en bij de meeste toernooien mag je naar andere partijen kijken terwijl je tegenstander aan de beurt is. Zorg er echter voor dat je je eigen klok niet erg lang laat lopen nadat je tegenstander een zet heeft gedaan. Als je naar andere partijen kijkt, mag je de spelers niet hinderen en de tafel niet aanraken. Langdurige afwezigheid bij een lopende wedstrijd is overigens niet toegestaan, tenzij u toestemming heeft van een toernooidirecteur. Als je wilt vertrekken omdat je opgeeft, maak dat dan duidelijk aan je tegenstander.

Besprek met niemand de lopende partij. Zelfs nadat het spel is afgelopen, leidt het bespreken of analyseren van je partij andere spelers af. Daarom is dit normaal gesproken niet toegestaan zo lang er nog partijen gaande zijn. Zoek een rustige plek buiten de speelzaal.

Praat met niemand in de speelzaal, behalve om schaak (optioneel) of schaakmat te zeggen, om een remiseaanbod te doen, om op een onreglementaire zet te wijzen, of om de hulp van een toernooidirecteur te vragen.

Probeer je tegenstander niet te foppen door te doen alsof je een slechte zet hebt gedaan (met emotionele gebaren, mimiek of theater) of door ten onrechte schaak, schaakmat of patstelling aan te kondigen.

Zet je tegenstander niet onder druk door te zeggen "schiet op!", "hup!", "zet!" of iets soortgelijks.

Wees na je spel een goede winnaar of verliezer. Hoe dan ook, bedank je tegenstander voor een goed spel met een handdruk. Als je wint, vier het dan niet in het bijzijn van je tegenstander, en kleiner je tegenstander ook niet. Als je verliest, beschouw je verlies dan als een leermogelijkheid en denk na over wat je een volgende keer anders kunt doen. Win of verlies, analyseer onmiddellijk na de wedstrijd uw geschreven zetten met uw coach. Dit is productiever dan boos worden. Je leert meer van een verlies dan van een overwinning, en als je leert, win je echt.

Wees beleefd, duidelijk en kalm als je met een toernooirecteur praat. Hierdoor kun je effectiever je punt maken. Houd er rekening mee dat toernooirecteuren, ook al zijn ze speciaal opgeleid, mensen zijn die hun best doen om de regels juist toe te passen en naar beste inzicht beslissingen te nemen. Velen werken op vrijwillige basis om van het toernooi een goede ervaring voor jou te maken. Als je het niet eens bent met een uitspraak van een assistent-toernooirecteur, kun je doorgaans met je coach of ouder spreken en kun je vragen om tegen de uitspraak in beroep te gaan bij de hoofdtoernooirecteur.

Toeschouwers zijn meestal niet toegestaan in de speelzaal, maar sommige toernooirecteuren staan dit wel toe. Als ze naar binnen mogen, zijn het alleen maar waarnemers. Ze hebben geen speciale rechten of privileges en mogen niet hardop praten, signalen geven of zich op welke manier dan ook bemoeien met de partijen die worden gespeeld. Alleen de spelers kunnen tijdens hun spel de regels handhaven en indien nodig hulp krijgen van een toernooirecteur. Het is het beste om toeschouwers op enige afstand van de wedstrijden te hebben, en achter de spelers waarmee ze geassocieerd zijn, om elke schijn van communicatie te vermijden.

Het zeggen van "schaak" is niet verplicht, maar wordt als beleefd beschouwd, vooral als je met een onervaren speler speelt. Als jij of je tegenstander schaakmat aankondigt, zorg er dan voor dat jullie het daar beiden mee eens zijn voordat je het bord terugzet en naar de jurytafel gaat.

Je mag vragen het notatieformulier van je tegenstander te lenen, als je denkt dat je een fout hebt gemaakt, zolang het verzoek wordt gedaan terwijl je klok loopt.

Als je remise wilt aanbieden, doe je eerst je zet, zeg je eenvoudigweg "Ik bied remise aan" en druk je op je klok. Steek je hand niet uit, tenzij je tegenstander de zijne/haar uitstrekt en de remise accepteert. Zet je tegenstander niet onder druk om je aanbod te accepteren. Als het aanbod wordt afgewezen, kunnen aanvullende remise aanbiedingen voordat de positie aanzienlijk is veranderd, als ergernis aan de toernooirecteur worden gemeld.

Als je te laat bent, mag je tegenstander het spel beginnen en de klok aan het begin van de ronde starten.

Dit is een ingekorte vertaling van het artikel Sportmanship and Etiquette van de Illinois Chess Association. Het originele artikel is te lezen op <https://www.il-chess.org/sportmanship-and-etiquette>